

Gondnok vagy politikus?

A polgármesteri pozíció depolitizálódása 2010 és 2024 között

A REPUBLIKON INTÉZET ELEMZÉSE

2026. február

- Az elmúlt másfél évtizedben a magyar önkormányzati politikában markáns elmozdulás történt a pártpolitikai azonosulástól a civil, illetve pártoktól látszólag független polgármesteri önmeghatározás irányába.
- A civil polgármester nem a politika hiányát jelenti, hanem annak újradefiniálását: a konfliktusos, értékalapú pártpolitikát leválasztja a legitim helyi kormányzásról.
- A fordulópontot egyértelműen a 2019-es önkormányzati választás jelentette, amikor jelentősen megnőtt a civil és a civil-párt közös jelöltek aránya, különösen a városi térségekben.
- A civilség nemcsak jelölési formában, hanem kampánytechnikában és politikai kommunikációban is megjelent, számos pártjelölt tudatosan tompította pártkötődésének láthatóságát.
- A civil irányba történő elmozdulás önmagában nem garantál választási sikert, de bizonyos esetekben kimutathatóan javította az eredményeket. A legerősebb pozitív hatás akkor jelentkezett, amikor egy regnáló polgármester párttámogatásról váltott kizárólag civil jelölésre, miközben személye helyben már erős politikai referenciává vált.
- A folyamat összességében a pártok helyi legitimációs válságára, valamint a választók pragmatikusabb, konfliktuskerülőbb önkormányzati elvárásaira utal.
- Mindez a 2026-os országgyűlési választások előtt stratégiai jelentőségű kérdéssé teszi a polgármesterek szerepét és politikai önmeghatározását.

BEVEZETÉS ÉS PROBLÉMAFELVETÉS

Az önkormányzatok a demokratikus politikai rendszer egyik legközvetlenebb szintjét jelentik. Itt a választó a politikával nem elvont programok, hanem kézzelfogható döntések formájában találkozik. Utak, óvodák, közterek, a háziorvosi praxisok, helyi konfliktusok szintjén. Mégis, a magyar önkormányzati politikában fokozatos, de jól érzékelhető elmozdulás zajlott le abban, hogy a polgármesterek saját szerepüket miként határozzák meg. Míg korábban a pártpolitikai kötődés természetes és nyílt része volt a helyi vezetésnek, mára egyre gyakoribbá vált az a törekvés, hogy a polgármester civilként, a pártpolitikától elhatárolódva, kizárólag a település érdekeit képviselő szereplőként jelenjen meg. Ez a változás nem pusztán jelöléstechnikai kérdés, hanem egy mélyebb politikai és normatív átalakulás lenyomata.

A civilség ebben az értelemben nem egyszerűen azt jelenti, hogy egy jelöltet formálisan nem párt, hanem egyesület vagy mozgalom indít. Sokkal inkább egy olyan erkölcsi és politikai önmeghatározásról van szó, amely a pártpolitikát eleve problematikus, megosztó vagy alacsonyabb rendű tevékenységként állítja be, szemben az értéksemleges, szakmai és helyi döntéshozatallal. A civil polgármester figurája így nem a politika hiányát, hanem annak egy sajátos újradefiniálását jelenti. A politikát mint konfliktusos, értékalapú cselekvést leválasztja a legitim önkormányzati működésről.

Ez az önértelmezés különösen erőteljesen jelent meg 2010 után, amikor az önkormányzatok mozgástere intézményileg is beszűkült. Ebben a környezetben a civilség egyfajta túlélési stratégiává vált, lehetőséget adott arra, hogy a polgármester egyszerre határolódjon el az országos politikai konfliktusoktól, és mégis legitim szereplőként lépjen fel a helyi közösség nevében. Kialakult egy kvázi településgondnok mentalitás a polgármesterek kapcsán, ami nagyon hasonló az országos politikában sokak által kívánt szakértői kormány percepciójához. Értéksemleges, pragmatikus, hatékony. A fókuszban nem ideológiai és országos politikai kérdések vannak, hanem kézzelfogható helyi ügyek.

A civil polgármester leginkább a városokban új jelenség, ugyanis a több, mint 3000 magyar település jelentős részében, elsősorban a községekben, hivatalosan független polgármester van, még akkor is, ha élvezik valamilyen politikai erő informális támogatását. Elemzésünk célja ebből kifolyólag annak a feltárása, hogy a 20 ezer fő feletti városokban és a fővárosi kerületekben miként változott a polgármesterek jelölési és önmeghatározási gyakorlata 2010 és 2024 között.

Ezt a kérdést a 2026-os választás előtt kiemelten fontosnak is tartjuk, hisz egy népszerű polgármester szemmel látható módon javíthatja egy általa támogatott párt eredményeit saját településén. Elég csak Soproni Tamás, Terézváros momentumos polgármesterére gondolni, aki a 2024-es összevont választásokon polgármesterként 66 százalékot ért el, pártja pedig a kerületben 14 százalékot szerzett az EP választáson, miközben országosan még a 4-et se érte el. Pont ezért hiába próbálják kivonni magukat a nagypolitikából ezek a városvezetők, hatásuk, különösen egy olyan kiélezett helyzetben, mint a mostani, kardinális lehet a választási eredményekre. Elemzésünkben Magyarország legalább 20.000 főt számláló településeit és a fővárosi kerületeket vizsgáljuk, összesen 81 várost 2010-2024 között.

JELÖLŐSZERVEZET TÖRTÉNELEM

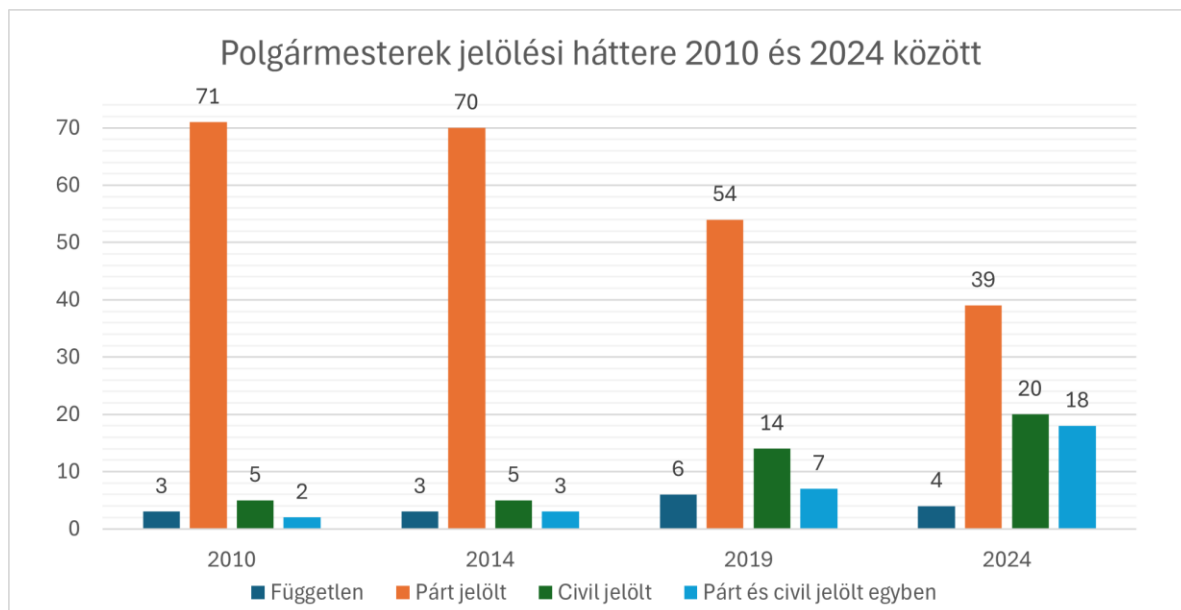
Az elmúlt 16 év alatt 4 önkormányzati választást tartottak meg Magyarországon. Ez idő alatt sokat változott az országos és a lokális politika helyzete és szereplői, ami direkten hatott az önkormányzatok működőképességére és a megválasztott polgármesterek pártkötöttségére.

A **2010-es önkormányzati választás** eredményeire még érezhetően kihatott a Fidesz tavaszi országgyűlési győzelme. Az új kormánypártok jelöltjei, egyértelműen dominálták a helyhatósági választásokat is. Ők összesen 65 településen nyertek mandátumot. Eközben az MSZP súlyos visszaesést szenvedett el, 6 településen tudtak meggyőzni választókat (illetve még kettő településen helyi civilekkel összefogva), a tisztán civil és független jelöltek pedig csak elvétve jelentek meg.

A **2014-es választás** volt az első, ami már a mostani önkormányzati választási rendszerben zajlott. Ez két jelentős változást hozott. Az egyik, hogy a rendszerváltás óta meglévő négyéves ciklust egy ötéves váltotta. A másik pedig, hogy a parlamenti képviselői és a polgármesteri pozíció összeférhetetlenné vált. Ez nem csak tovább távolította az önkormányzati politikát az országos "nagypolitikától" (hisz nem csak időben kötődik innentől kevésbé az országgyűlési választásokhoz, de a települések vezetői elvesztették közvetlen beleszólásukat az országos ügyekbe) hanem számos beágyazott polgármestert is választás elé állított; beülnek a parlamentbe vagy maradnak helyi vezetők. Sok polgármester az előbbit választotta, így tett Kósa Lajos Debrecen, Németh Szilárd Csepel és Rogán Antal Belváros-Lipótváros polgármestere is. Mások, mint Cser-Palkovics András és Botka László eközben visszavonult az önkormányzatba.

Ennek ellenére 2014-ben a polgármesterek kötődéseiben még nem történt radikális fordulat. Mosonmagyaróváron megjelent az első olyan összefogás, ahol civil és kormánypárti támogatás egyszerre volt jelen. Érdekesség, hogy a 2014-ben Árvay István fideszes polgármestert támogató MPKE 2024-ben már Szabó Miklós ellenzéki jelöltet támogatta. Az ellenzéki oldalon a Jobbik erősödése, illetve az új pártok (DK, Párbeszéd, Együtt) megjelenése növelte a pártjelölt ellenzéki polgármesterek számát 10 főre.

A valódi áttörést a **2019-es választás** hozta, amikor jelentősen megnőtt a civil és a közös (párt-civil) jelöltek aránya, miközben csökkent a pártjelölteké. Ez együtt járt több ellenzéki párt összefogásával és az ellenzéki szavazatok koncentrálódásával egy-egy jelölt mögött, illetve egyes választói csoportok Fidesztől való elfordulásával, ami a kormánypárti és ellenzéki polgármesterek közötti különbséget is számottevően mérsékelte. A tisztán pártjelöltként győztes polgármesterek száma 70-ről 54-re csökkent, ebből pedig 21 ellenzéki volt. A tisztán civil és független jelöltek száma kiugrott a korábbi évekhez képest, 20 ilyen polgármestert választottak 2019-ben és közös párt-civil jelöltekből is 7 nyert mandátumot, ebből 6 ellenzéki pártok támogatásával.

1. ábra Polgármesterek jelölési hátterének megoszlása 2010-2024 között

A **2024-es**, az EP-választással egy időben tartott önkormányzati választást egy turbulens politikai időszakban rendezték, csupán pár hónappal a kegyelmi ügy kirobbanása után. Míg 2022 után az ellenzéki szavazók kezdtek kiábrándulni a pártjukból, addig 2024-ben a Fidesz legitimitását rengette meg, hogy Novák Katalin kegyelmet adott a pedofil bűncselekmények eltusolásában segédkező K. Endrének. Ez, a pártoktól való elfordulás további lendületet adott a helyi, ideológia mentes (legalábbis magát annak mondó) politikának. A főpolgármester választást is nagyban meghatározta ez a diskurzus, hisz egyrészt Vitézy Dávid is ilyen jelöltként pozícionálta magát és kapott ki csupán kis különbséggel Karácsony Gergelytől, illetve a főpolgármester esetében is sokáig pedzegetve volt, hogy egy pártlogók nélküli listán, a Vadvirágos Budapest listán indul majd el. A civilek előretörésének tendenciája tehát tovább erősödött: rekordszámú tisztán civil (20), valamint pártok és civilek által közösen indított (18) polgármester került hivatalba, valamint 4 független. Ezáltal 2024-ben először a kizárólag pártjelölt polgármesterek kisebbségbe szorultak.

Ezen túl meg kell emlékezni egy másik jelenségről is, ami a 2024-es önkormányzati választási kampány egy másik érdekességéről. Számos jelölt, akik bár formálisan pártjelöltek voltak, a kampányban igyekeztek úgy viselkedni, mintha civil jelöltek lennének. Bár a pártlogók felkerültek a plakátjaikra, azonban azok gyakran

szándékosan nehezen voltak észrevehetőek, miközben az adott jelölt neve sokkal hangsúlyosabb volt. Ennek az egyik első példája még 2019-ben a Dr. Tóth József csapata plakátok voltak, ami olyan szinten is adta magát, hogy a XIII. kerületi polgármester jelentősen népszerűbb, mint bármelyik párt a kerületben. 2024-ben ezt rengeteg népszerű már regnáló polgármester átvette, így Soproni Tamás a korábbi momentumos arculatot teljesen elhagyva "FÁK. REND. SOPRONI." felirat mellett szerepelt a plakáton. Soproni plakátján 2019-ben is ez a három szó volt a fő üzenet, azonban ekkor még plakátja háttere Momentum-lila volt. De hasonlóan rejtegette párthovatartozását Karácsony Gergely plakátja is már 2019-től, aki 2024-ben is a zöld-sárga arculatot vitte tovább a párbeszéd saját arculati elemei helyett. Voltak olyan polgármester aspiránsok, akik szintén sikeresen alkalmazták ezt a taktikát. Böröcz László az I. kerület vezetését úgy nyerte el, hogy a pártja narancssárga színe helyett aranyszínű plakátokat használt és a Fidesz-KDNP logók szintén jóval kisebbek voltak, mint más fideszes jelöltek esetében. Miskolcon pedig Tóth-Szántai József a Pont MI egyesület arculatával helyezte ki választási plakátjait, amin szintén kifejezetten rosszul láthatóan jelentek meg a kormánypártok logói. Látszik tehát, hogy még a (legalább részben) pártjelölt indulók is sikereket vártak el attól, hogy külsőségekben távolabb tartják magukat az országos politikától.

DR. TÓTH JÓZSEF ÉS CSAPATA

2. fotó Soproni Tamás 2024-es plakátja

1. fotó: Dr. Tóth József és Csapata

3. fotó Karácsony Gergely plakátja a 2024-es önkormányzati választás alatt

4. fotó Böröcz László plakátja a 2024-es önkormányzati választás alatt

5. fotó Tóth-Szántai József 2024-es választási plakátja

POLGÁRMESTEREK MEGOSZLÁSA JELÖLŐSZERVEZET TÍPUSOK SZERINT

Úgy tűnik tehát, hogy a 2019-es önkormányzati választás számított vízválasztónak a polgármesterek önmeghatározásában és a választói hozzáállásnak a pártpolitika helyi kivetülésében. Érdeemes részletesen is megvizsgálni hogyan is alakult át a polgármesterek fokozatos pártoktól való elkülönülése az elmúlt négy választás alatt.

FÜGGETLEN JELÖLTEK

A független polgármesterek számának változásában nem volt nagy számbeli változás, 2010-ben 3 ilyen település volt, 2024-re pedig eggyel nőtt ez a szám. Ez azt figyelembe véve, hogy ez a kategória jellemzően a kisebb településeken népszerű, ahol a pártoknak nincs helyi alapszervezete, talán nem is meglepő. 2019-ben volt a legnépszerűbb a független kategória, 6 településen választottak így. Érdekes tendencia, hogy azok a települések, ahol 2014-ben és 2019-ben független jelöltet választottak, 2024-ben is megtartották a távolságot a kizárólag párt által jelölt képviselőktől. Egyedül a Hajdúszoboszlóban újrainduló Czeglédi Gyula mögé állt be párt (Fidesz-KDNP) is a civil szervezetek mellett, a többi megmaradt civil és független jelölésű polgármesterek mellett.

Budapest XXIII. kerülete érdekes módon végig pártmentes maradt, 2 turnust Geiger Ferenc nyert meg, először függetlenként, majd civil szervezetek által támogatva, de az utolsó két választást itt Bese Ferenc független jelöltként nyerte. Ennek ellenére Besét jellemzően a Fideszhez tartozó polgármesterek közé szokás sorolni.

TISZTÁN CIVIL JELÖLTEK

2010-es választásokon a civil szerveződés még csak ritkán fordult elő, 5 településen tudott mandátumot szerezni civil jelölt. Ebből három településen, Gödöllőn, Dunaharasztin és Budaörsön változatlanul pártfüggetlenként választották meg ugyanazt a képviselőt az ezt követő három önkormányzati választáson. Érdekes módon abból a 10 településből ahol 2010-ben függetlent, civilt, vagy civil-párt jelöltet választottak, csak három váltott át kizárólagosan párt jelöltre 2024-re. Ezek Esztergom, Makó és Kiskunhalas, ahol 2014 óta választja meg a Fidesz-KDNP jelöltjét.

A civil polgármesteri szerep népszerűségének jelentős növekedését a 2019-es választásokon lehetett észrevenni, miután majdnem háromszorosára ugrott a kizárólagosan civil jelöltségben nyerő polgármesterek száma, ezzel elérve a 14 főt. A megyei jogú városokban is nagyobb teret szereztek civil jelöltek, mint például

Péterffy Attila Pécsen vagy Botka László Szegeden, aki 2019-ben már az ellenzéki pártok jelölése nélkül nyert.

A 2019-ben megjelenő civil vonal tovább erősödött a 2024-es önkormányzati választáson, további 6 településsel növekedve már 20 főre nőtt a megválasztott civil jelölésű polgármesterek száma, ezzel 25 százalékát kiteve a polgármesterek számának a vizsgált településeken. A 2019-ben megválasztott civil polgármesterek pedig 2 kivétellel (Baja és Eger, ahol a Fidesz visszavette a város vezetését) 2024-ben is meg tudta őrizni a székét.

Különösen érdekes ebben a tekintetben a XXI. Kerület, Csepel esete. Borbély Lénárd 2014 óta vezeti a kerületet, mióta az őt utódjának kijelölő Németh Szilárd az országgyűlést választotta a kerület helyett. Később azonban az ő elharapódzó konfliktusok odáig fajult, hogy Németh kizárta Borbélyt a Fideszből, aki így 2024-ben nem csak saját civil szervezete jelölésében indult és nyert, de még fideszes kihívója is akadt. Borbély bár továbbra is erősen fideszes kötődésű politikus és a párt országos politikájának nyílt támogatója, de bebizonyosodott, hogy 10 éves polgármesteri működése alatt az ő neve egy jobb referencia lett az önkormányzati politikában Csepelen, mint a Fideszé.

EGYSZERRE CIVIL ÉS PÁRTJELÖLTEK

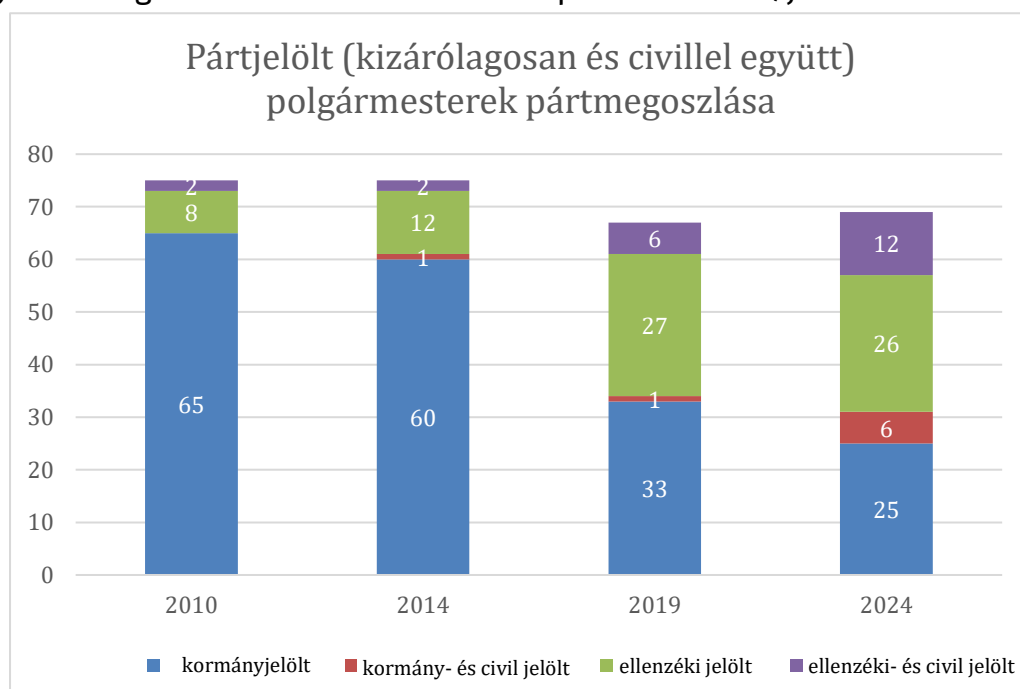
A közösen civil és párt jelölés ritkaszámba ment 2010-ben, ilyen együttműködés csak két ellenzéki városban fordult elő, Makón és Szegeden. Botka László már 16 éve is egy civil szervezettel együttműködve nyerte meg a polgármesteri címet, majd miután MSZP tagsága hivatalosan is megszűnt, már nem is szorult rá a pártok támogatására formálisan sem.

A 2014-es országgyűlési választási nem hozott nagy változást a polgármesterek civil kötődésében, viszont Mosónmagyaróváron megjelent az első civil és Fidesz-KDNP támogatottságban nyerő jelölt, a már korábban említett Dr. Árvay István, aki végül csak 2024-ben talált legyőzőre Szabó Miklós, a civilek és ellenzéki pártok közös jelöltjének személyében.

A 2019-es választásokon megugrott a közösen párt és civil jelöltek száma, de ez az összefogás elsősorban az ellenzéki pártok között volt népszerű. 6 településen indult közös civil és ellenzéki jelölt, míg egyedül Zalaegerszegen nyert a Fidesz-KDNP és a „Balaicz Zoltán Jelöltje Egyesület” jelöltjeként Balaicz Zoltán. Ő a következő ciklusban már egyesülete nélkül, a Fidesz támogatásában nyert.

A 2024-es önkormányzati választásokon rekordszámra növekedett a közösen civil és pártjelölt polgármesterek száma, majdnem a polgármesterek 25 százaléka nyert ilyen jelölésben. Ez alapján a 2010 és 2024 között megtartott önkormányzati választások alatt ez a kategória növekedett a legdinamikusabban: 2 főről 18 főre. Míg 2019-ig ez majdnem kizárólag ellenzéki pártoknak adott térnyerési lehetőséget, 2024-ben már 6 kormánypárt és civil jelölt nyert ebben a jelölésben. Ez jól mutatja azt, hogy 2024-ben megkopott a kormánypártok addigi dominanciája, és helyi szinten a fideszes választók is elkezdtek egy pragmatikusabb polgármesterre vágyani.

Az ellenzéki jelölésű polgármestereket megfigyelve viszont látszódik, hogy majdnem kiegyenlítődött a kizárólagosan ellenzéki pártjelölésű (14 fő) és a civil é ellenzéki jelölésű polgármestereknek (12 fő) a száma. Ez a lehetőség ezért úgy tűnik, hogy nagyobb mozgásteret biztosít az ellenzéki politikusoknak/jelölteknek.

2. ábra. Összesítés az ellenzéki pártok és a kormánypárt által támogatott polgármesterekről 2010-2024 között

HOGYAN LETT A 21-BŐL ÖT ÉV ALATT 38?

Ahogy korábban említettük a civil, illetve civil és párt által közösen támogatott polgármesterek megjelenése 2024-ben tovább erősödött, ez a két kategória a vizsgált városok közel felébe ad már polgármestert. Ez egyébként tovább erősödött a választás óta, hisz például Őrsi Gergely, II. Kerületi polgármester a 2024-es választás után kilépett az MSZP-ből. Állítása szerint: *“Egyszerűen tényleg nem hiszem, hogy önkormányzati szinten pártpolitikának van helye és van értelme.”*. Bár nem tudjuk milyen szervezetek jelölik újraindulása esetén 2029-ben majd Őrsit, de könnyen elképzelhető, hogy Baranyi Krisztinához vagy Borbély Lénárdhoz hasonlóan egy, a saját nevét viselő jelölőszervezet indítja majd őt és csapatát.

2014-ről 2019-re a vizsgált 81 település közül összesen 23 településen történt változás. Ezek közül 17 esetben civil, illetve civil és párt közös jelölt vette át a polgármesteri tisztséget. A változás túlnyomórészt korábban kormánypárti vezetésű településeket érintett: 11 Fidesz által irányított városban történt ilyen jellegű váltás, míg ellenzéki vezetésű települések esetében ez mindössze 4 helyen fordult elő.

Tisztán civil jelöltre 5 korábban fideszes város (Baja, Dunaújváros, Eger, Pécs és Szentendre), valamint négy ellenzéki város váltott. Érdekes különbség, hogy míg a kormánypárti városokban ez mindenhol új polgármestert jelentett, az ellenzéki települések közül három esetben a hivatalban lévő vezető tartotta meg székét, de kilépett a pártpolitikai keretek közül: Schwartz Béla Ajkán az MSZP-t, Janiczak Dávid Ózdon a Jobbikot hagyta el, Botka László pedig korábbi MSZP-DK-Együtt-PM jelöltre vált civil támogatottságúvá Szegeden.

A 23 érintett település közül 14 volt kormánypárti háttérű; közülük csupán kettő választott újra kormánypárti támogatottságú jelöltet. Zalaegerszegen fennmaradt a civil-kormánypárti együttműködés, miután *Balaicz Zoltánt* újra megválasztották (immár saját civil szervezete, a „Balaicz Zoltán Jelöltje Egyesület” támogatásával is), Mosonmagyaróváron pedig *Dr. Árvay István* nyert újra, ezúttal civil szervezeti támogatás nélkül. A többi korábbi fideszes település közül öt váltott közös civil és

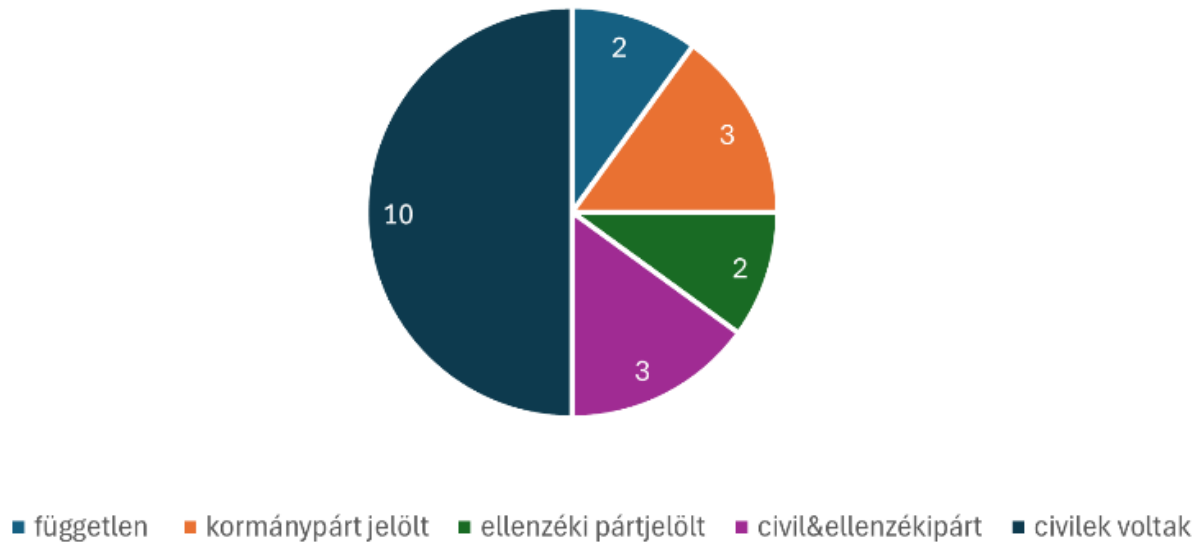
ellenzéki jelöltre; Érden *Dr. Csőzik László*, Hódmezővásárhelyen *Dr. Márki-Zay Péter*, Miskolcon *Veres Pál*, Szombathelyen *Dr. Nemény András* és Vácon *Matkovich Ilona*.

Emellett öt tisztán civil és két független jelölt nyert mandátumot. Utóbbiak egyike a korábban (2014-ben) még Fidesz–KDNP-színekben induló Horváth Richárd volt Hatvanban (őt Borbélyhoz hasonlóan belső konfliktusok miatt lett független, majd megverte a Fidesz jelöltjét, 2024-ben szintén függetlenként pedig már nem is kapott pártos kihívót). Míg a többi hasonlóan kormánypárti településen a váltás vagy kizárólag civil, vagy civil–ellenzéki irányba történt, az ellenzéki városok esetében a változás minden alkalommal kizárólag civil háttérű polgármester megválasztását jelentette.

Hasonló minta rajzolódik ki a hivatalban maradó, de jelölési kategóriát váltó polgármesterek körében is. A 2019-ben újraválasztott 43 polgármester közül 9-en változtattak a jelölési formán, és felük kifejezetten civilként indult újra. Figyelemre méltó, hogy ebben a csoportban nem volt olyan polgármester, aki kormánypárti jelölésről váltott volna civil irányba; a kategóriaváltás elsősorban az ellenzéki háttérű településeken volt megfigyelhető.

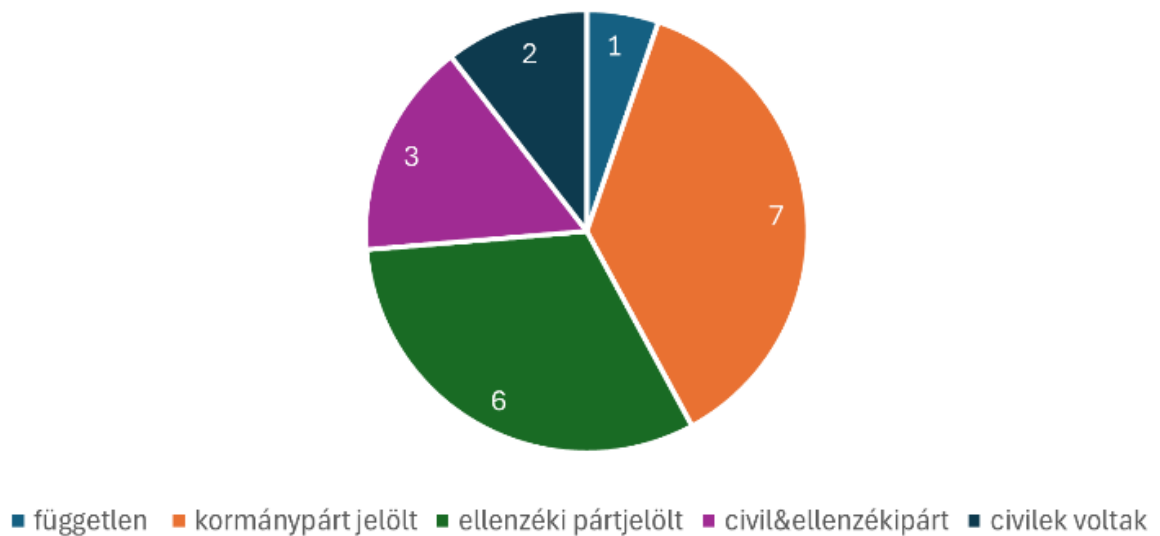
A 2024-es önkormányzati választások tovább erősítették a civil jelenlétet, ugyanakkor a mintázat árnyaltabbá vált. Ebben az évben 30 településen változott meg a polgármesterük jelölési háttere, amelyek közül 18 esetben a polgármester személye változatlan maradt, csupán a jelölési forma módosult. A változó települések túlnyomó többségében, összesen 25 esetben került civil jelölt pozícióba: 10 helyen kizárólag civil, 15 helyen pedig civil–párt együttműködésben induló polgármester. Az alábbi két ábra azt mutatja be, hogy a 2024-ben civil vagy civil–párt közös jelöltként győztes polgármesterek településén 2019-ben milyen volt a polgármesterek politikai háttérük:

2024-BEN CIVIL POLGÁRMESTERŰ TELEPÜLÉSEK KORÁBBI HÁTTERE

3. ábra: a civil jelöltként győztes polgármesterek településeit vezető előző polgármesterek politikai hátországa

2024-BEN CIVIL& PÁRTJELÖLT POLGÁRMESTERŰ TELEPÜLÉSEK KORÁBBI HÁTTERE

4. ábra: a civil jelöltként győztes polgármesterek településeit vezető előző polgármesterek politikai hátországa

Jól érzékelhető, a váltó települések többsége, majdnem két-harmada, pártjelöltségről váltott civil, illetve független irányba. Párthovatartozás szempontjából 8 ellenzéki és 11 kormánypárti jelölésű település váltott kategóriát.

12 település volt, ahol 2024-ben nemcsak a jelölési kategória, hanem a polgármester személye is megváltozott. 8 korábban kormánypárti település közül 6 ellenzéki irányítás alá került. Ezzel szemben az ellenzéki oldalon mindössze két esetben történt fordított irányú váltás: Gödön (Kammerer Zoltán, aki már 2023-ban egy időközi választáson visszavette a Fidesznek a várost) és Gyöngyösön (Szókovács Péter). Mindkét helyen egy közös civil és kormánypárti jelölésű polgármester kezdte meg 2024 után a város irányítását.

Összesen 15 településen lett új civil-párt közös jelölt, közülük 11-en az ellenzékkal, míg 4-en a kormánypárttal működtek együtt. 9 településen váltottak tisztán civil jelöltre: ebből kettő független, 2 korábban legalább részben ellenzéki (Érd, Szigetszentmiklós, Szombathely, Jászberény, Budapest IX.), három pedig korábban kormánypárti (Budapest XXI., Fót, Hajdúböszörmény) háttérrel bírt.

Ezzel szemben azok a polgármesterek, akik 2019 és 2024 között változatlan jelölési kategóriában maradtak és megőrizték pozíciójukat, stabilabb politikai beágyazottságot mutatnak. Ebbe a csoportba 42 polgármester tartozik, közülük 28-an kizárólag párttámogatással rendelkeznek (Örsi Gergely, Budapest II. kerületének polgármestere azóta kilépett az MSZP-ből), és mintegy kétharmaduk kormánypárti háttérrel bír. Ez arra utal, hogy a legbiztosabb pozícióban lévő vezetők esetében továbbra is a hagyományos pártpolitikai támogatás dominál.

Egyértelműen kirajzolódik tehát egy civil irányba való elmozdulás, mind a települések és az újrainduló polgármesterek szempontjából. De kérdéses, hogy az önmeghatározás és a politikától való elhatárolódás mennyire hat ki a választási eredményekre. A 2019 és 2024 között kategóriát váltó polgármesterek választási eredményét vizsgáltuk meg, hogy erre választ kapjunk.

Összességében a 2024-es önkormányzati választások nem zártak kiemelkedő előnnyel egyik kategóriában hivatalba lépő és lévő polgármester számára sem. A 60 újrainduló jelölt átlagosan $-1,5$ százalékpontos eredményt ért el, míg az új kihívók átlagosan $-3,73$ százalékponttal teljesítettek rosszabbul elődjükhöz képest. A kategóriát váltó újraindulók körében ugyanakkor az átlagos változás $+0,87$

százalékpontos volt, szemben a váltást nem vállalók -2,51 százalékpontos visszaesésével.

Fontos megjegyezni, hogy a 2024-es választásokon különböző tényezők miatt nehezebb volt magas szavazatot elérni. Többek között ezt a polgármester jelöltek számának 4 százalékos növekedése is befolyásolta, ami több helyen a szavazatok fregmentációjához vezetett.

CIVILKÉNT ÚJRAINDULÓ POLGÁRMESTEREK

A 2019 és 2024 között jelölési kategóriát váltó, de 2024-ben is újrainduló 18 polgármester esetében a legnépszerűbb tendencia a párt jelölésről civil vagy civil és pártjelölésre átváltás volt, így közülük 7 új civil és 8 új párt-civil került ki. Az összesített adatok alapján a civil irányba történő elmozdulás önmagában nem járt automatikus választási előnnyel.

Hat olyan település azonosítható (Budapest IX., Budapest XXI., Érd, Jászberény, Szigetszentmiklós, Szombathely), ahol a polgármester személye változatlan maradt, ugyanakkor a korábbi párttámogatást elhagyva kizárólag civil jelöltként indult újra 2024-ben. E csoportban öt polgármester (Baranyi Krisztina, Dr. Csőzik László, Budai Lóránt, Nagy János, Dr. Nemény András) 2019-ben ellenzéki pártok támogatásával, Borbély Lénárd Budapest XXI. kerületében pedig kormánypárti háttérrel nyert mandátumot. Átlagos szavazatarány-növekedésük az előző ciklushoz képest +4,53 százalékpontos volt, ami a vizsgált mintában egyedülállóan pozitív eredménynek számít. Az öt polgármester közül négyen 60 százalék feletti eredményt értek el 2024-ben, esetenként 9–16 százalékpontos javulással.

E csoport két negatív kivétele Nagy János (Szigetszentmiklós) és Baranyi Krisztina (Ferencváros polgármestere) volt. Nagy János 2019-ben az ellenzéki összefogás jelöltjeként közel 10 százalékponttal jobb eredményt ért el, mint 2024-ben, amikor már kizárólag az „Egységben a Városért Egyesület” civil jelöltjeként indult. Visszaesése azonban nem elsősorban a civil jelöltség elutasítására vezethető vissza, hanem arra, hogy 2024-ben egyszerre kellett megküzdenie a Fidesz–KDNP jelöltjével, Dr. Vántsa Botonddal (aki 32,70 százalékot ért el) és az ellenzéki koalíció

új jelöltjével, Kocsis Évával is (14,12 százalék ért el), ami jelentősen fregmentálta az ellenzéki szavazatokat.

Baranyi Krisztina Budapest IX. kerületében 2019-ben még ellenzéki színekben nyert, majd 2024-ben a „Baranyi Krisztinát Ferencvárosért Egyesület” civil szervezet jelöltjeként elért majdnem 14 százalékpontos visszaesése elsősorban a jelöltek számának növekedésével, az ellenzéki szavazatok fragmentációjával, valamint Gegesy Ferenc (Ferencváros 1990–2010 közötti polgármestere) visszatérésével magyarázható, aki 20,34 százalékos eredményt ért el. Baranyinál is azt láthatjuk, hogy nem a pártfüggetlensége vitt elsősorban, hanem az ellenzéki pártok által jelölt Gegesy ráindítása, hisz a fidesz jelöltje Gyurákovics Andrea 28 százalékot ért csak el a kerületben, míg a fideszes jelölt 5 évvel korábban közel 40 százalékot szerzett még.

A legnagyobb szavazatarány-növekedést Dr. Nemény András érte el Szombathelyen. Miután 2019-ben még az ellenzéki pártok és egy helyi szervezet közös jelöltjeként indult, 2024-ben kizárólag civil támogatottsággal mérette meg magát, és 16 százalékponttal növelte eredményét, összesen a szavazatok 64,92 százalékát megszerezve. Ezzel jelentős különbséggel előzte meg a Fidesz–KDNP jelöltjét, aki alig érte el a 30 százalékot. De a volt Jobbikos Budai Lórántot is érdemes megemlíteni, aki 9 százalékpontos növekedéssel a szavazatok több mint 70 százalékát szerezte meg Jászberényben a Fidesz-KDNP jelöltje, Hajnal-Nagy Gábor ellenében.

Különbség mutatkozik abban is, hogy a korábban függetlenként induló polgármesterek milyen irányba váltottak. Három újrainduló volt-független polgármester volt. Czeglédi Gyula, aki egy civil szervezet és a Fidesz-KDNP közös jelöltjeként jelent meg, 12,84 százalékpontos visszaesést ért el. Rajta kívül Dr. Csáky András Cegléden és Horváth Richárd Hatvanban változtattak független státuszukon, 2024-ben már kizárólag civil jelöltként indultak. eltérő sikerrel nyerték meg a választóterületüket, Dr. Csáky András -7,68 százalékponttal ért el kevesebbet, mint függetlenként. Horváth Richárd hatvani polgármester esete pedig kiemelkedően érdekes, mivel 2014 óta fokozatosan távolodott el a pártpolitikai kötődésektől. A

Fidesz–KDNP jelöltjéből előbb független, majd civil jelöltté válva összességében mintegy 20 százalékponttal növelte választási támogatottságát.

Kiemelkedő példa még Budapest XXI. kerülete, ahol Borbély Lénárd 2019-ben még a Fidesz–KDNP jelöltjeként indult, 2024-ben azonban kizárólag civil jelöltként indult. Közel 15 százalékponttal javította eredményét, és a szavazatok mintegy 67 százalékát szerezte meg, leahagyva mind a kormánypárti és az ellenzéki jelöltet.

A gyengébb eredmények így elsősorban nem a civil jelöltség elutasításaként értelmezhetők, hanem más, a választást befolyásoló tényezőknek. Mindez arra utal, hogy bár a civil jelöltségnek általánosságban pozitív hatása van a választási eredményekre, de csak a helyi politikai verseny szerkezetével, a jelölt párttörténelmével és a településen belüli ismerettségével együtt értelmezhető.

KONKLÚZIÓ

A magyar önkormányzati politika 2010 és 2024 között nem csupán intézményi értelemben, hanem normatív és politikai önértelmezésében is jelentős átalakuláson ment keresztül. A polgármesterek pártokhoz való viszonya fokozatosan fellazult, miközben a civil identitás egyre fontosabb legitimációs forrássá vált. Ez a folyamat nem értelmezhető pusztán technikai vagy kampánystratégiai változásként, sokkal inkább a pártpolitika helyi szintű elutasítottságának és a depolitizált kormányzás iránti társadalmi igénynek a lenyomata.

A 2019-es önkormányzati választás világos vízválasztónak bizonyult. Ettől az évtől kezdve a civil és a civil–párt közös jelölések nem kivételként, hanem rendszerszinten értelmezhető alternatívaként jelentek meg, különösen a városokban és a fővárosi kerületekben. A 2024-es választás pedig tovább erősítette ezt a trendet. Látszik, hogy a kizárólagos pártjelöltség már nem számít domináns modellnek, sőt sok esetben kifejezetten hátrányként jelenik meg a politikai versenyben. Beszédesebb, hogy még azok a jelöltek is, akik formálisan

párttámogatással indultak, gyakran igyekeztek kampányukban elhalványítani ezt a kötődést.

Az eredmények ugyanakkor árnyalt képet mutatnak. A civil irányba való elmozdulás nem jelent automatikus választási előnyt, és nem minden esetben jár együtt növekvő támogatottsággal. A pozitív hatás elsősorban ott volt kimutatható, ahol a polgármester személye már önálló politikai branddé vált, és a civil jelöltség ezt a személyes legitimitást erősítette fel. Ezzel szemben a fragmentált politikai térben, több ellenzéki vagy vegyes jelölt jelenléte mellett a civil indulás önmagában nem tudta ellensúlyozni a verseny strukturális hatásait.

Mindez arra utal, hogy a civilség nem univerzális recept, hanem kontextusfüggő politikai erőforrás. Hatékonysága szorosan összefügg a helyi politikai verseny szerkezetével, a jelölt előtörténetével, valamint azzal, hogy mennyire sikerül a pártpolitikától való elhatárolódást hitelesen és következetesen képviselni. A civil polgármester figurája egy olyan kormányzási logikát jelent, amely a konfliktusokat igyekszik technikai, pragmatikus kérdésekké fordítani, és a döntéshozatalt a helyi hatékonyság nyelvén legitimálni.

Végző soron a vizsgált folyamat túlmutat az önkormányzati politikán. A pártokkal szembeni bizalmatlanság, a személyes teljesítmény felértékelődése és az ideológiamentesség retorikája mind olyan jelenségek, amelyek az országos politikában is jelen vannak. A 2026-os országgyűlési választások közeledtével ezért különösen fontos kérdés, hogy a népszerű, civilként pozícionált polgármesterek miként és milyen mértékben tudnak politikai erőforrássá válni a pártok számára. Az önkormányzati szint így nem csupán a helyi ügyek terepe marad, hanem egyre inkább a magyar politikai rendszer átalakulásának egyik legfontosabb laboratóriuma.